

De Bonte Bentheimer

.....

HET SMAKELIJKE VERHAAL
VAN EEN TEGENDRAADS
VARKEN

MARTIN WOESTENBURG

Inhoudsopgave

- 1 Stagoren en loboren 11
 - *Zwarte vlekken* 13
 - *Een heel fijn varken* 14

- 2 *Sus domesticus* 19
 - *Offerfeesten* 25
 - *Smaakpapillen* 27
 - *Handreikingen* 28

- 3 De veelzijdige smaak van varkensvlees 33
 - *Carnivoor Europa* 37
 - *Speenvarken en andere recepten* 38
 - *Huisslachten en slachthuizen* 41

- 4 Bosvarkens, huisvarkens en stadsvarkens 45
 - *Huisvarken* 47
 - *Stadsvarken* 50

- 5 Bentheim en de wereldmarkt 55
 - *Zandgronden* 59
 - *Exportmarkt* 62

-
- 6 De uitvinding van varkensrassen 67
– *Verfijning van het varkensras* 71
- 7 Het DNA van de Bonte Bentheimer 77
– *De redder* 82
– *Terschelling* 84
- 8 Zeldzaam huisdierras 87
– *Tweedeling* 89
– *Uitgestorven* 92
– *Typisch Nederlands* 96
- 9 De Bonte Bentheimer: fijn en veelzijdig varken 101
– *Stamboek* 103
– *Landschapsontwikkelaar* 109
– *Waardevolle genen* 111

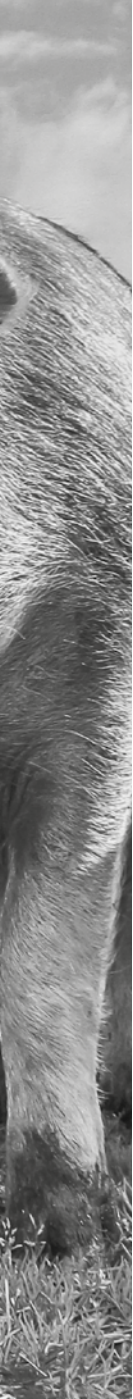

1

Stagoren en loboren

In 1649 schildert Paulus Potter een dubbelportret van een liggend en een zittend varken in een stal. De compositie en de lichtval maken dat de haren op de ietwat vermoeid hangende kop en de grote hangoren van het zittende varken fel oplichten, terwijl de donkerbruin behaarde kop met kleine, opstaande oren van het liggende varken opgaat in de schaduw. Daardoor valt het in eerste instantie nauwelijks op dat de dieren op het schilderij *Twee varkens in een stal* helemaal niet op elkaar lijken. Het zittende varken lijkt ondanks zijn gebogen houding ook een stuk groter, maar vooral in de oren zitten de grote verschillen. Het ene varken heeft grote, hangende loboren, het andere kleine, opstaande stagoren.

Potter schilderde in de zeventiende eeuw twee totaal verschillende typen varkens, die later beschreven zouden worden als loboorvarken en stagoorvarken. De beschrijving van deze varkenstypen die Henk Slaghuis en Rienk van der Berg geven in hun ‘geschiedenis van de Nederlandse varkensfokkerij’ geven goed de verschillen aan. Het op het schilderij afgebeelde zittende varken is een loboorvarken of groot grootorig landvarken, met “een lange spitse kop met grote tot over de snuit hangende oren, een opgebogen rug, vlakke ribben en fijn been-

werk". Dit Keltisch-Germaanse varkenstype kwam voor in Noord-Frankrijk, Engeland, België, Nederland, Noordwest-Duitsland en Scandinavië. Het liggende varken komt goed overeen met het stagoorvarken of kleinorig stagvarken, met "een korte gedrongen bouw, vlakke ribben, fijn beenwerk en een lange spitste kop met opstaande oren". Dat kwam vooral in Zuid-Europa voor.

Zwarte vlekken

De Bonte Bentheimer is een loboorvarken. Dat is geen toeval, maar een bewuste keuze van varkensfokkers die vanaf de negentiende eeuw met wetenschappelijke methoden en technieken en een goed georganiseerde registratie en bureaucratie steeds nauwkeuriger precies dat type varken gingen fokken waar de meeste vraag naar was. Het stagoorvarken lijkt met zijn opstaande oren, spitse snuit en scherpe rug nog het meest op de voorouder van alle Europese varkens, het wild zwijn. Het stagoorvarken leverde weliswaar zeer smaakvol vlees en spek, maar het was klein van stuk. Vanaf de negentiende eeuw, de eeuw van de vooruitgang, waarin alles groter en beter moest, werd dit varken dan ook verdrongen door het grotere loboorvarken en allerlei nieuwe kruisingen van grotere varkens. Het Beierse Halfrode varken met rood-wit gekleurd lijf en het Hannovers-Brunswijk Weideschwein met zwarte kop en achterste waren de laatste varkenstypen met eigenschappen van het stagoorvarken en zijn in de loop van de twintigste eeuw uitgestorven. En dat uitsterven, dat is de Bonte Bentheimer ook bijna overkomen.